

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА"
для студентів усіх напрямів підготовки
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри публічного адміністрування та регіональної економіки.

Протокол № 1 від 27.08.2013 р.

Укладачі: Гавкалова Н. Л.

Грузд М. В.

Шумська Г. М.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Регіональна економіка" для студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / укл. Н. Л. Гавкалова, М. В. Грузд, Г. М. Шумська. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 57 с. (Укр. мов.)

Подано кваліфікаційні вимоги до студентів у галузі регіональної економіки, тематичний план навчальної дисципліни, її зміст за модулями й темами, вміщено плани лекцій і семінарських занять, матеріали щодо закріплення знань (самостійну роботу, контрольні запитання), систему поточного та підсумкового контролю знань студентів.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей.

Для стабільного розвитку суспільства та сталого розвитку держави необхідно забезпечити збалансованість загальнодержавних інтересів з інтересами населення регіонів та територіальних громад. Має бути досягнуто оптимальне співвідношення децентралізації і централізації влади для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіонів. Означені завдання досягаються лише при застосуванні нових напрямів суспільного регіонального відтворення, які відбивають зв'язки і залежності між компонентами територіальних соціально-економічних систем.

Суспільно-економічні перетворення, що здійснюються в регіонах України сьогодні, змушують виявляти закономірності соціально-економічних процесів та відкривати шляхи щодо створення ефективної ринково-орієнтованої системи управління регіонами.

Навчальна дисципліна "Регіональна економіка" спрямована на вивчення передумов та закономірностей розміщення продуктивних сил, господарських комплексів як самовідтворюючих соціально-економічних систем, регіональної економічної політики України та інтеграційних процесів в країні.

Метою навчальної дисципліни є формування знань стосовно теоретичних і практичних засад територіальної організації продуктивних сил України, сучасного стану та напрямів регіонального розвитку економіки, територіальної та галузевої структури господарського комплексу при раціональному використанні всіх видів ресурсів.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення законів, закономірностей та принципів територіальної організації виробництва у розрізі регіонів України, ефективності галузей народного господарства.

При вивченні даної дисципліни перед студентами ставляться такі основні завдання: вивчення сутності продуктивних сил, основних понять та категорій регіональної економіки; отримання цілісного уявлення про структуру і форми територіальної організації з урахуванням подальшого розвитку суспільного і територіального поділу та інтеграції праці; формування професійних компетентностей щодо управління розвитком конкретного регіону при здійсненні регіональної економічної політики.

Структура навчальної дисципліни "Регіональна економіка" наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Характеристика дисципліни: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 4, у тому числі: змістовних модулів – 2; самостійна робота	Галузь знань: всі	Обов'язкова. Рік підготовки: 1. Семестр: 2
Кількість годин: усього – 144; за змістовними модулями: модуль 1 – 64 год. модуль 2 – 80 год.	Шифр та назва напрямку підготовки: всі	Лекції: кількість годин – 32. Семінарські (практичні): кількість годин – 32. Самостійна робота: кількість годин – 68. Консультації: кількість годин – 8; передекзаменаційні – 4
Кількість тижнів викладання дисципліни: 16. Кількість годин на тиждень – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Вид контролю: іспит

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється через наступні форми навчання: лекційні заняття, семінарські (практичні) заняття та самостійну роботу.

Лекційна форма навчання поєднується з різними видами практичних та семінарських занять, на яких закріплюється та поглиблюється одержані на лекціях знання та формуються професійні компетенції. Порядок підготовки та проведення семінарських занять визначається методичними вказівками та завданнями для семінарських занять. Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з економічною

літературою, нормативно-правовими актами України, періодичними та статистичними виданнями.

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

Навчальна дисципліна "Регіональна економіка" є нормативною для підготовки бакалаврів зі всіх напрямів підготовки. У результаті вивчення навчальної дисципліни "Регіональна економіка" у студента повинні сформуватися особистісні (здатність до самоаналізу та сприйняття критики; толерантність, ініціативність та відповідальність; комунікативність та чемність;) та професійні компетентності, зазначені в табл. 2.

Знання та уміння, які необхідно мати студентам для опанування навчальної дисципліни наведено в табл. 3.

Комунікації:

здатність до взаємодії та праці в команді;

дотримуватися соціальних норм і правил при співпраці з партнерами;

володіння технологіями усного і письмового спілкування, різними мовами;

донесення до фахівців та нефахівців інформації, ідей, проблем та рішень в предметній галузі професійної діяльності.

Автономність:

високий рівень самостійності;

здатність брати ініціативу та формулювати власний підхід до розв'язання ситуацій;

володіти методологіями і вміти використовувати аналітичні навички;

здатність вносити корективи в процес досягнення цілей.

Відповідальність:

відповідальність за прийняття і реалізацію індивідуальних та колективних рішень;

здатність нести відповідальність за досягнуті результати;

відповідальність за професійний розвиток.

Необхідна навчальна база для вивчення дисципліни: з метою найкращого засвоєння матеріалу студенти повинні опанувати знання і сформувати професійні компетентності в галузі політичної економії,

економічної теорії, економічної географії, розміщення продуктивних сил, екології, економічної інформатики, правознавства.

Професійні компетентності, що формуються в результаті вивчення навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів	Назва теми	Компетентності, що формуються
1	2	3
Змістовний модуль 1. Соціально-економічні основи управління регіональним розвитком України	Тема 1. Предмет, метод та задачі дисципліни "регіональна економіка"	Здатність використовувати переваги регіону і підбирати конкретні засоби та інструменти для належного управління продуктивними силами регіону
	Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів	Здатність здійснювати оцінку впливу факторів на розвиток продуктивних сил та визначати вплив територіального поділу праці на структуру господарства
	Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства	Здатність усвідомлювати особливості розвитку економічного районування та формування сучасної сітки економічних районів
	Тема 4. Регіон у системі територіального поділу праці	Здатність аналізувати, раціонально та критично оцінювати систему територіального поділу праці, раціонально застосовувати інструменти регулювання регіонального відтворення
	Тема 5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики	Здатність планувати, формувати, здійснювати оцінку ефективності заходів регіональної економічної політики з метою вирівнювання ступенів соціально-економічного розвитку регіонів України
	Тема 6. Механізм реалізації регіональної економічної політики	Здатність здійснювати контроль за виконанням прав, обов'язків виконавців регіональної економічної політики
	Тема 7. Господарчий комплекс, його структура і трансформація в ринкових умовах	Здатність аналізувати галузеву структуру господарства та визначати тенденції розвитку господарського комплексу України

1	2	3
Змістовий модуль 2. Характеристика потенціалу України та особливості його використання	Тема 8. Природний і трудоворесурсний потенціал України	Здатність визначати оптимальні способи та напрямки використання наявних природних ресурсів; проводити розрахунки щодо визначення рівня людського потенціалу, ринку праці та збалансованості робочої сили
	Тема 9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення	Здатність здійснювати оцінку міжгалузевих господарських комплексів та визначати фактори, які впливають на прийняття рішення щодо впровадження нових технологій
	Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем	Здатність оцінювати рівень соціально-економічного розвитку регіонів
	Тема 11. Економіка регіонів України: стан і перспективи розвитку	Здатність до визначення шляхів зміцнення конкурентних позицій регіонів та розробки стратегії економічного зростання
	Тема 12. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові культури	Здатність визначати фактори, що впливають на розвиток інтеграційних процесів та формувати передумови розширення зовнішньоекономічних зв'язків країни
	Тема 13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил	Здатність розробляти комплексну програму реалізації раціональної моделі регіонального розвитку

**Знання та уміння, які необхідно мати студентам для опанування навчальної дисципліни
"Регіональна економіка"**

Тема	Знання та уміння студента, потрібні для опанування теми
1	2
Знання, вміння та навички щодо вивчення територіальної організації продуктивних сил при розумінні передумов формування територіально-виробничих комплексів з визначеною спеціалізацією та організаційно-технологічною структурою господарства	
1. Предмет, метод і завдання дисципліни	1.1. Мати цілісне уявлення про сутність продуктивних сил та їх розміщення; знати еволюцію процесу розміщення продуктивних сил 1.2. Розуміти сутність регіональної економіки та її завдання; знати наукові школи в галузі регіональної економіки; усвідомлювати зв'язок регіональної економіки з іншими науками 1.3. Усвідомлювати необхідність вивчення територіальної організації продуктивних сил для регіонального розвитку економіки 1.4. Знати методи наукового дослідження, що застосовує регіональна економіка при вивченні територіальної організації виробництва
2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів	2.1. Знати закономірності розміщення продуктивних сил, які формуються та регулюються системою економічних законів 2.2. Мати розуміння про принципи розміщення продуктивних сил як складові конкретної економічної політики 2.3. Розуміти фактори розміщення продуктивних сил; мати уявлення про вплив факторів на територіальну організацію продуктивних сил та економічний розвиток регіонів
3. Економічне районування та територіальна організація	3.1. Мати уявлення про територіальну структуру господарства; знати фактори, що впливають на формування економічних районів 3.2. Розуміти передумови формування територіально-виробничих комплексів з визначеною спеціалізацією господарства та організаційно-технологічного структурного виробництва

господарства	
--------------	--

Продовження табл. 3

1	2
	3.3. Знати типи економічних районів та галузі їх спеціалізації; мати уявлення про поділ країни на економічні райони та створення сітки економічних районів для цілеспрямованої територіальної організації народного господарства
4. Регіон у системі територіального поділу праці	4.1. Мати уявлення про еволюцію наукової думки при визначенні економічної сутності регіону в системі територіального поділу праці
	4.2. Знати класифікацію та визначення типології регіонів для наукового обґрунтування управлінських рішень; мати знання щодо функцій регіонів та факторів впливу на рівень розвитку регіону
5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики	5.1. Мати цілісне уявлення про регіональну економічну політику як регулятор соціально-економічного розвитку регіонів
	5.2. Розуміти сутність державної регіональної економічної політики та соціально-економічної політики регіонів, їх збалансований розвиток; усвідомлювати стратегічні і тактичні напрями розвитку держави та регіональної політики
	5.3. Знати складові державної регіональної політики, їх зміст та вплив на розвиток регіонів
6. Механізм реалізації регіональної економічної політики	6.1. Знати законодавче забезпечення взаємодії центральних та місцевих владних структур відносно рішення проблем регіонального рівня
	6.2. Мати розуміння про механізм реалізації регіональної економічної політики
Знання, вміння та навички щодо застосування методів оцінки ефективності продуктивних сил	
7. Господарський комплекс, його структура і трансформація в ринкових умовах	7.1. Мати цілісне уявлення про галузеву структуру господарства та фактори, що визначають комплекс галузей господарства
	7.2. Вміти розраховувати показники ефективності розвитку продуктивних сил та національної економіки
	7.3. Знати галузеву структуру промисловості та класифікацію галузей промисловості
	7.4. Розуміти основні проблеми територіальної організації промисловості в Україні

Знання, вміння та навички щодо свідомого формування економічної оцінки інтегрального природно-ресурсного потенціалу та демографічної ситуації	
8. Природний і трудоворесурсний потенціал України	8.1. Усвідомлювати необхідність вивчення природного та трудоворесурсного потенціалу; знати елементи природно-ресурсного потенціалу та види природних ресурсів

Продовження табл. 3

1	2
	8.2. Вміти давати економічну оцінку природних умов і природних ресурсів та визначати інтегральний природно-ресурсний потенціал
	8.3. Знати демографічну ситуацію в Україні та ознаки, що впливають на її зміну; мати знання щодо міграції населення та її видів
	8.4. Знати фактори впливу на розселення населення
Знання, вміння та навички щодо розуміння організації міжгалузевих господарських комплексів та регіональних особливостей їх розвитку і розміщення	
9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення	9.1. Мати цілісне уявлення про міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення
	9.2. Знати виробничу та сировинну базу чорної та кольорової металургії; знати фактори, що впливають на економічне положення вітчизняної металургії
	9.3. Розуміти роль агропромислового комплексу та його структуру; знати вплив агропромислового комплексу на стан економіки та рівень продовольчої безпеки країни
	9.4. Знати транспортний комплекс як складову інфраструктури країни
	9.5. Мати уявлення про роль паливно-енергетичного комплексу в народному господарстві
	9.6. Знати структуру хімічного комплексу та прогнозувати наслідки його розвитку
Знання, вміння та навички щодо розуміння конкретних засобів та інструментів організації продуктивних сил регіону	
10. Економіка України як єдність регіональних	10.1. Мати уявлення про еволюцію наукової думки в галузі соціально-економічних систем; знати економічний зміст соціально-економічних систем та їх властивості

соціально-економічних систем	10.2. Вміти визначати основні напрями комплексного та соціального розвитку регіонів
11. Економіка регіонів України: стан і перспективи розвитку	11.1. Знати особливості територіальної організації продуктивних сил регіонів України
	11.2. Усвідомлювати основні напрями розвитку регіонів України

Закінчення табл. 3

1	2
Знання, вміння та навички щодо усвідомлення сучасного стану зовнішньоекономічних зв'язків України та розуміння проблем інтеграції в ЄС	
12. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури	12.1. Мати цілісне уявлення про міжнародну економічну інтеграцію та її форми
	12.2. Знати основні форми зовнішньоекономічних зв'язків
	12.3. Мати уявлення про сучасний стан зовнішньоекономічних зв'язків України
	12.4. Розуміти проблеми та перспективи інтеграції України в ЄС
Знання, вміння та навички щодо свідомого формування ідей сталого розвитку продуктивних сил	
13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил	13.1. Мати уявлення про фактори сталого розвитку продуктивних сил
	13.2. Усвідомлювати перспективи забезпечення розвитку продуктивних сил України
	13.3. Знати основні ідеї сталого розвитку продуктивних сил та його складові з системного підходу

2. Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні дисципліни студент має ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань, системою оцінювання рівня сформованості компетентностей.

Тематичний план дисципліни складається з двох модулів, кожен з яких об'єднує у собі відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні та семінарські та практичні заняття, самостійна робота студента. Структура залікового кредиту навчальної дисципліни наведена у табл. 4.

Таблиця 4

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назва тем	Кількість годин, відведених на:			
	лекції	семінарські та практичні заняття	самостійну роботу	консультації
1	2	3	4	5
Змістовний модуль 1. Соціально-економічні основи управління регіональним розвитком України				
1	2	3	4	5
Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни	2	2	2	
Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів	2	2	3	1
Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства	2	2	3	
Тема 4. Регіон у системі територіального поділу праці	2	2	4	1
Тема 5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики	2	2	4	
Тема 6. Механізм реалізації регіональної економічної політики	2	2	4	1
Тема 7. Господарський комплекс, його структура і трансформація в ринкових умовах	4	4	8	1

1	2	3	4	5
Змістовний модуль 2. Характеристика потенціалу України та особливості його використання				
Тема 8. Природний і трудоворесурсний потенціал України	4	4	6	1
Тема 9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення	4	4	8	1
Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем	2	2	3	
Тема 11. Економіка регіонів України: стан і перспективи розвитку	2	2	4	1
Тема 12. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури	2	2	4	
Тема 13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил	2	2	11	5
Усього годин за модулями	32	32	68	12

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовний модуль 1. Соціально-економічні основи управління регіональним розвитком України

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни

1.1. Предмет дисципліни й основні поняття

Підходи до визначення понять "продуктивні сили" та "розміщення продуктивних сил". Визначення предмету "Регіональної економіки". Складові продуктивних сил. Визначення поняття "регіональна економіка".

1.2. Завдання дисципліни "Регіональна економіка"

Основні завдання дисципліни "Регіональна економіка".

1.3. Місце та роль науки в системі економічних дисциплін, її зв'язок з іншими науками

Зв'язок регіональної економіки з економічними дисциплінами та іншими науками.

1.4. Методологія дисципліни "Регіональна економіка"

Визначення поняття "метод". Характеристика основних методів, що використовуються у регіоналістиці.

Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів

2.1. Закономірності розміщення продуктивних сил

Сутність понять "закон", "економічний закон", "закономірність". Детальна характеристика закономірностей розміщення продуктивних сил.

2.2. Принципи розміщення продуктивних сил

Основні принципи розміщення продуктивних сил.

2.3. Фактори розміщення продуктивних сил

Аналіз факторів розміщення продуктивних сил.

Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства

3.1. Поняття й ознаки економічного району

Поняття територіальної структури господарства, її ієрархічні рівні та відповідні територіальні утворення. Підходи до визначення поняття "економічний район". Перелік передумов формування економічних районів. Основні ознаки економічного району.

3.2. Фактори, що впливають на формування економічних районів

Групи факторів, що впливають на формування економічних районів. Критерії та принципи економічного районування.

3.3. Типи економічних районів

Галузеве та інтегральне економічне районування.

3.4. Розвиток економічного районування та формування сучасної сітки економічних районів

Мета та завдання економічного районування. Розвиток економічного районування. Сучасна сітка економічного районування.

Тема 4. Район у системі територіального поділу праці

4.1. Поняття та економічна сутність регіону у системі територіального поділу праці

Підходи до визначення поняття "регіон". Порівняльний аналіз понять "економічний район" та "регіон".

4.2. Типологія та класифікація регіонів України

Класифікація регіонів України. Визначення типології регіонів.

4.3. Функції регіонів

Основні функції регіонів. Установи, які впливають на регіональний розвиток та регіональне управління при виконанні функцій регіонів. Фактори, що впливають на ступінь реалізації функцій.

Тема 5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики

5.1. Сутність та цілі регіональної економічної політики

Підходи до визначення поняття "регіональна політика". Складові регіональної економічної політики. Державна регіональна економічна політика. Соціально-економічна політика регіонів.

5.2. Принципи державної регіональної політики

Зміст принципів державної регіональної політики.

5.3. Складові частини державної регіональної політики

Складові державної регіональної політики.

Тема 6. Механізм реалізації регіональної економічної політики

6.1. Законодавча база регіональної економічної політики

Нормативно-правові акти, що регулюють регіональну економічну політику.

6.2. Роль органів державного управління та місцевого самоврядування в економічному розвитку регіону

Структура влади країни. Повноваження центральних органів державної виконавчої влади при здійсненні регіональної політики. Повноваження регіональних державних органів виконавчої влади.

6.3. Складові частини механізму реалізації регіональної економічної політики

Методи реалізації державної регіональної економічної політики.

Тема 7. Господарський комплекс, його структура і трансформація в ринкових умовах

7.1. Галузева структура господарства

Сутність понять "галузь економіки", "галузева структура господарства". Складові виробничої сфери. Складові невиробничої сфери. Поняття та ознаки галузі спеціалізації. Ознаки міжгалузевих комплексів. Поняття та класифікація інфраструктури. Характерні риси галузевої структури економіки. Аналіз територіальної структури економічних районів України та галузей їх спеціалізації.

7.2. Промисловість як головна ланка господарчого комплексу країни

Сутність понять "промисловість" та галузева структура промисловості". Класифікація галузей промисловості. Основні проблеми територіальної організації промисловості в Україні.

Змістовний модуль 2. Характеристика потенціалу України та особливості його використання

Тема 8. Природний і трудовий потенціал України

8.1. Природно-ресурсний потенціал

Складові економічного потенціалу регіону. Елементи природо-ресурсного потенціалу. Сутність поняття "потенціал природних ресурсів".

8.2. Економічна оцінка природних ресурсів

Аналіз та економічна оцінка природних ресурсів України.

8.3. Демографічна ситуація в Україні

Аналіз демографічної ситуації.

8.4. Міграція населення і її види

Поняття, види та фактори міграції населення.

8.5. Система розселення України

Особливості розміщення населення по території країни.

8.6. Трудові ресурси України

Склад трудових ресурсів країни.

Тема 9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення

9.1. Металургійний комплекс

Поняття "металургійний комплекс". Роль металургійного комплексу в територіальному поділу праці. Структура металургійного комплексу України. Фактори економічного положення вітчизняної металургії. Сировинна база для розвитку металургії. Райони розміщення підприємств металургії. Національна програма розвитку та реформування гірничо-металургійного комплексу України.

9.2. Особливості розміщення і розвитку агропромислового комплексу України

Поняття агропромислового комплексу та його структура. Особливості розміщення сфер агропромислового комплексу.

9.3. Транспортний комплекс як складова виробничої інфраструктури країни

Поняття транспортного комплексу як складової міжгалузевого господарського комплексу. Аналіз розміщення видів транспорту по території України.

9.4. Паливно-енергетичний комплекс України

Паливно-енергетичний комплекс України як складна міжгалузева система. Поняття та напрями паливної промисловості. Поняття та складові електроенергетики.

9.5. Машинобудування

Машинобудування як галузь що визначає науково-технічний прогрес. Підгалузі та виробництва машинобудування.

9.6. Хімічний комплекс України

Хімічна промисловість, її призначення та особливості. Сировинна база для підприємств хімічної промисловості.

Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем

10.1. Аналіз соціально-економічних систем в історичному аспекті

Аналіз розвитку соціально-економічних систем.

10.2. Поняття і сутність соціально-економічної системи

Визначення та типологія соціально-економічних систем.

10.3. Властивості соціально-економічних систем

Основні властивості соціально-економічної системи. Види територіальних соціально-економічних систем. Фактори, що визначають результативність зміни соціально-економічної системи.

10.4. Регіон як соціально-економічна система

Завдання регіональної регуляторної політики. Система загальних показників, які характеризують регіональний економічний розвиток. Механізм соціального розвитку регіону.

10.5. Основні напрями комплексного економічного і соціального розвитку регіонів

Поняття комплексного розвитку та його завдання. Ознаки комплексу. Політика комплексного розвитку регіону.

Тема 11. Економіка регіонів України: стан і перспективи розвитку

11.1. Особливості територіальної організації продуктивних сил регіонів України

Особливості господарських комплексів економічних районів України.

11.2. Проблеми й перспективи розвитку регіонів України

Специфіка розвитку регіонів України. Перспективи розвитку регіонів.

Тема 12. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури

12.1. Поняття міжнародної економічної інтеграції

Поняття міжнародної економічної інтеграції. Фактори, що впливають на розвиток інтеграційних угруповань. Види міжнародних економічних об'єднань.

12.2. Сучасний стан зовнішньоекономічних зв'язків України

Основні форми міжнародної співпраці в Україні. Участь країни в міжнародних економічних організаціях та міжнародних об'єднаннях.

12.3. Правова база процесу інтеграції до ЄС

Нормативно-правова співпраця України з ЄС. Стратегія інтеграції до ЄС.

12.4. Проблеми та перспективи інтеграції України до ЄС

Головні інструменти євроінтеграції. Проблеми інтеграції України до ЄС.

Тема 13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил

13.1. Сутність та характеристика факторів сталого розвитку продуктивних сил

Підходи до визначення поняття "сталий розвиток". Основні ідеї сталого розвитку продуктивних сил. Стратегія сталого розвитку. Основні блоки факторів сталого розвитку продуктивних сил. Схема дослідження сталого розвитку. Триєдиний системний підхід до сталого розвитку.

13.2. Перспективи забезпечення сталого розвитку продуктивних сил України в сучасних умовах соціально-економічних перетворень

Етапи концепції сталого розвитку. Шляхи забезпечення сталого розвитку держави. Глобалізація економіки.

4. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Соціально-економічні основи управління регіональним розвитком України

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни

1. Предмет дисципліни й основні поняття.
 2. Завдання дисципліни "Регіональна економіка".
 3. Місце та роль науки в системі економічних дисциплін, її зв'язок з іншими науками.
 4. Методологія дисципліни "Регіональна економіка".
- Література: [1 – 8; 14 – 16; 19; 21; 25].

Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів

1. Закономірності розміщення продуктивних сил.
 2. Принципи розміщення продуктивних сил.
 3. Фактори розміщення продуктивних сил.
- Література: [1 – 8; 15 – 19; 21; 23 – 27].

Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства

1. Поняття й ознаки економічного району.
 2. Фактори, що впливають на формування економічних районів.
 3. Типи економічних районів.
 4. Розвиток економічного районування та формування сучасної сітки економічних районів.
- Література: [1 – 8; 14; 15; 18; 19; 21; 23; 25; 27].

Тема 4. Район у системі територіального поділу праці

1. Поняття та економічна сутність регіону у системі територіального поділу праці.
 2. Типологія та класифікація регіонів України.
 3. Функції регіонів.
- Література: [1 – 4; 6 – 8; 11; 13 – 17; 19; 21 – 28].

Тема 5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики

1. Сутність та цілі регіональної економічної політики.
2. Принципи державної регіональної політики.
3. Складові частини державної регіональної політики.

Література: [1 – 8; 11; 13 – 15; 18 – 24; 27; 28].

Тема 6. Механізм реалізації регіональної економічної політики

1. Законодавча база регіональної економічної політики.
2. Роль органів державного управління та місцевого самоврядування в економічному розвитку регіону.
3. Складові частини механізму реалізації регіональної економічної політики.

Література: [4; 6; 8; 9; 10; 17; 18].

Тема 7. Господарський комплекс, його структура і трансформація в ринкових умовах

1. Галузева структура господарства.
2. Промисловість як головна ланка господарчого комплексу країни.

Література: [1 – 6; 17 – 19; 21; 24 – 27].

Змістовний модуль 2. Характеристика потенціалу України та особливості його використання

Тема 8. Природний і трудовий потенціал України

1. Природно-ресурсний потенціал.
2. Економічна оцінка природних ресурсів.
 3. Демографічна ситуація в Україні.
 4. Міграція населення і її види.
 5. Система розселення України.
 6. Трудові ресурси України.

Література: [1 – 8; 20 – 24; 26 – 28].

Тема 9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення

1. Металургійний комплекс.
2. Особливості розміщення і розвитку агропромислового комплексу України.
3. Транспортний комплекс як складова виробничої інфраструктури країни.
4. Паливно-енергетичний комплекс України.
5. Машинобудування.

6. Хімічний комплекс України.

Література: [1 – 8; 21 – 24; 25 – 28].

Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем

1. Аналіз соціально-економічних систем в історичному аспекті.
2. Поняття і сутність соціально-економічної системи.
 3. Властивості соціально-економічних систем.
 4. Регіон як соціально-економічна система.
 5. Основні напрями комплексного економічного і соціального розвитку регіонів.

Література: [1; 5; 6; 19; 22; 25].

Тема 11. Економіка регіонів України: стан і перспективи розвитку

1. Особливості територіальної організації продуктивних сил регіонів України.
2. Проблеми й перспективи розвитку регіонів України.

Література: [1; 4 – 6; 11; 18 – 20; 20 – 24].

Тема 12. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури

1. Поняття міжнародної економічної інтеграції.
 2. Сучасний стан зовнішньоекономічних зв'язків України.
3. Правова база процесу інтеграції до ЄС.
 4. Проблеми та перспективи інтеграції України до ЄС.

Література: [1 – 8; 12; 13; 17 – 19; 23 – 27].

Тема 13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил

1. Сутність та характеристика факторів сталого розвитку продуктивних сил.
 2. Перспективи забезпечення сталого розвитку продуктивних сил України в сучасних умовах соціально-економічних перетворень.

Література: [1 – 8; 14 – 19; 21 – 27].

5. Плани семінарських (практичних) занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу, а також під час виконання індивідуальної науково-дослідної роботи.

У процесі проведення семінарського заняття організується дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена у ході обговорення.

Практичне заняття – форма навчального заняття, на якому відбувається формування вмінь та навичок виконання певних видів роботи: розрахунків економічних показників, опрацювання нормативно-правових актів, обґрунтування висновків щодо покращення діяльності конкретних галузей та регіонального розвитку в цілому.

У процесі практичного заняття студенти самостійно або у малих групах вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, ділові ігри. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння студентами матеріалу викладач перевіряє та оцінює результати роботи, підводить підсумки її виконання. Слід зазначити, що в межах дисципліни "Регіональна економіка" з метою опанування студентами всіх видів економічних розрахунків практичні заняття рекомендується проводити за окремо взятими темами чи, в деяких випадках питаннями.

План проведення практичних (семінарських) занять наведено в табл. 5.

План проведення практичних (семінарських) занять

Назва теми	Перелік практичної роботи (опрацьованих питань)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Соціально-економічні основи управління регіональним розвитком України			
Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни	1. Предмет дисципліни й основні поняття. 2. Завдання дисципліни "Регіональна економіка". 3. Місце та роль науки в системі економічних дисциплін, її зв'язок з іншими науками. 4. Методологія дисципліни "Регіональна економіка". <i>Семінар-дискусія</i> з питання "Теорії розміщення продуктивних сил і регіональної економіки". <i>Робота в малих групах</i> "Визначення поняття "регіональна економіка"	2	[1 – 8; 14 – 16; 17; 19; 23]
Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів	1. Закономірності розміщення продуктивних сил. 2. Принципи розміщення продуктивних сил. 3. Фактори розміщення продуктивних сил. <i>Проблемна лекція</i> з питання "Економічні закони, що лягли в основу закономірностей та їх взаємодія". <i>Семінар-дискусія</i> з питання "Територіально-виробничі комплекси системі економічного районування. Приклади". <i>Кейс</i> "Визначення ролі екологічних і соціальних факторів у розвитку виробництва"	2	[1 – 14; 22 – 24; 26 – 28]
Тема 3. Економічне районування та територіальна	1. Поняття й ознаки економічного району. 2. Фактори, що впливають на формування економічних районів. 3. Типи економічних районів	2	[1 – 8; 14; 15; 18; 19; 21; 23; 25; 27]

Продовження табл. 5

1	2	3	4
організація господарства	<p>4. Розвиток економічного районування та формування сучасної сітки економічних районів.</p> <p><i>Семінар-дискусія</i> з питання "Різноманіття та неоднозначність підходів до формування економічних районів України".</p> <p><i>Проблемна лекція</i> з питання "Основи районного планування промислових районів та вузлів"</p>		
Тема 4. Район у системі територіального поділу праці	<p>1. Поняття та економічна сутність регіону у системі територіального поділу праці.</p> <p>2. Типологія та класифікація регіонів України.</p> <p>3. Функції регіонів.</p> <p><i>Робота в малих групах</i> "Проаналізувати і порівняти поняття "економічний район" та "економічний регіон".</p> <p><i>Практичне заняття</i> "Визначення показників рівня спеціалізації виробництва"</p>	2	[1 – 6; 8; 11; 13 – 15; 19; 21 – 28]
Тема 5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики	<p>1. Сутність та цілі регіональної економічної політики.</p> <p>2. Принципи державної регіональної політики.</p> <p>3. Складові частини державної регіональної політики.</p> <p><i>Семінар-дискусія</i> з питання "Наслідки відсутності заходів щодо реалізації однієї з політик, які є складовими частинами регіональної політики".</p> <p><i>Практичне заняття</i> "Визначення частки регіону в загальнодержавних основних соціально-економічних показниках"</p>	2	[1 – 8; 11; 13 – 15; 18 – 24; 27; 28]
Тема 6. Механізм реалізації регіональної економічної політики	<p>1. Законодавча база регіональної економічної політики.</p> <p>2. Роль органів державного управління та місцевого самоврядування в економічному розвитку регіону.</p> <p>3. Складові частини механізму реалізації регіональної економічної політики.</p> <p><i>Семінар-дискусія</i> з питання "Світовий досвід регіональної політики".</p> <p><i>Проблемна лекція</i> з питання "Проблеми та напрями вирівнювання ступенів соціального та економічного розвитку регіонів України"</p>	2	[4; 6; 8 – 12; 19; 20]

Продовження табл. 5

1	2	3	4
Тема 7. Господарський комплекс, його структура і трансформація в ринкових умовах	<ol style="list-style-type: none"> 1. Галузева структура господарства. 2. Промисловість як головна ланка господарчого комплексу країни. <p><i>Семінар-дискусія</i> з питання "Загальна характеристика промисловості України". <i>Кейс</i> "Порівняння галузевої та територіальної структури господарського комплексу". <i>Практичне заняття</i> "Аналіз галузевої структури промисловості"</p>	4	[1 – 8; 17 – 19; 21; 24 – 27]
Змістовний модуль 2. Характеристика потенціалу України та особливості його використання			
Тема 8. Природний і трудовий потенціал України	<ol style="list-style-type: none"> 1. Природно-ресурсний потенціал. 2. Економічна оцінка природних ресурсів. 3. Демографічна ситуація в Україні. 4. Міграція населення і її види. 5. Система розселення України. 6. Трудові ресурси України. <p><i>Семінар-дискусія</i> з питання "Рівень життя населення України". <i>Кейс</i> "Економічна оцінка природних ресурсів: витратний та рентний підходи". <i>Робота в малих групах</i> "Особливості та основні тенденції системного розселення". <i>Практичне заняття</i> "Аналіз демографічного стану в Україні"</p>	4	[1 – 8; 20 – 24; 26 – 28]

<p>Тема 9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Металургійний комплекс. 2. Особливості розміщення і розвитку агропромислового комплексу України. 3. Транспортний комплекс як складова виробничої інфраструктури країни. 4. Паливно-енергетичний комплекс України. 5. Машинобудування. 6. Хімічний комплекс України. <p><i>Проблемна лекція</i> з питання "Поновлювані (нетрадиційні) джерела енергії". <i>Кейс</i> "Прийняття рішень з урахуванням факторів розміщення продуктивних сил кожного окремого господарського комплексу"</p>	<p>4</p>	<p>[1 – 8; 21 – 24; 25 – 28]</p>
---	---	----------	----------------------------------

Закінчення табл. 5

1	2	3	4
<p>Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз соціально-економічних систем в історичному аспекті. 2. Поняття і сутність соціально-економічної системи. 3. Властивості соціально-економічних систем. 4. Регіон як соціально-економічна система. 5. Основні напрямки комплексного економічного і соціального розвитку регіонів. <p><i>Міні-лекція</i> з питання "Основні проблеми і напрями соціально-економічного розвитку регіонів". <i>Робота в малих групах</i> "Визначення поняття "соціально-економічна система. Теорії аналізу соціально-економічних систем". <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах</p>	<p>2</p>	<p>[1; 5; 6; 19; 22; 25]</p>
<p>Тема 11. Економіка регіонів України: стан і перспективи розвитку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості територіальної організації продуктивних сил регіонів України. 2. Проблеми й перспективи розвитку регіонів України. <p><i>Семинар-дискусія</i> з питання "Орієнтири подальшого розвитку регіонів України". <i>Практичне заняття</i> "Обґрунтування місця будівництва та визначення оптимального варіанту будівництва підприємства"</p>	<p>2</p>	<p>[1; 4 – 6; 11; 18 – 24]</p>

Тема 12. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури інтеграція в європейські та інші світові структури	<i>Міні-лекція</i> "Основні етапи економічної інтеграції". <i>Робота в малих групах</i> "Міжнародні економічні об'єднання: їх види та характеристика". <i>Практичне заняття</i> "Аналіз товарної структури зовнішньої торгівлі України за регіонами"	2	[1 – 8; 12; 13; 17 – 19; 23 – 27]
Тема 13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Концепція переходу України до сталого розвитку". <i>Презентація</i> роботи в малих групах. <i>Практичне заняття</i> "Визначення частки кожного регіону України у валовій додатковій вартості"	2	[1 – 8; 14 – 19; 21 – 27]
Всього		32	

6. Самостійна робота студентів

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни "Регіональна економіка" є самостійна робота студентів з додатковою науково-економічною літературою, періодичною та статистичною інформацією, законами і нормативними актами України.

Основними видами самостійної роботи студентів є:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з опрацювання та вивчення рекомендованої додаткової літератури.
3. Вивчення основних термінів та понять за темами дисципліни.
4. Підготовка до семінарських занять, дискусій, роботи в малих групах, колоквиуму, поточних контрольних робіт.
5. Контрольна перевірка кожним студентом особистих знань за запитаннями для самоконтролю.

Питання для самостійного опрацювання

Змістовний модуль 1. Соціально-економічні основи управління регіональним розвитком України

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни

1. Еволюція процесу розміщення продуктивних сил.
2. Теорії розміщення продуктивних сил та регіональної економіки.
3. Основні фактори розміщення продуктивних сил.
 4. Форми розміщення й територіальної організації продуктивних сил.
5. Проблеми регіональної економіки.
6. Методи регіональної економіки.
7. Спеціальні методи регіональної економіки.
 8. Етапи економічного обґрунтування розміщення продуктивних сил і галузей економіки.
 9. Елементи розміщення продуктивних сил регіону.

Література: [1 – 8; 14; 16; 18; 19; 23; 25; 27].

Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів

1. Економічні закони, що лягли в основу закономірностей та їх взаємозв'язок.

2. Порівняльна характеристика принципів розміщення продуктивних сил.

3. Концепція територіально-виробничих комплексів Колосовського М. М.

4. Вплив територіального поділу праці на структуру господарства.

5. Територіально-виробничі й портово-промислові комплекси, науково-технологічні зони.

Література: [2 – 5; 15; 17; 21; 23; 26; 28].

Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства

1. Методологічні підходи економічного районування.

2. Форми територіальної організації господарства.

3. Критерії та принципи економічного районування.

4. Наукові методи аналізу розміщення продуктивних сил і рівнів економічного розвитку.

5. Характеристика макрорайонів України.

6. Основи економічного районування.

7. Характеристика економічних районів України.

8. Законодавче закріплення функціонування економічних районів

Література: [2; 3; 5; 9; 13; 18; 22; 23; 28].

Тема 4. Регіон у системі територіального поділу праці

1. Спеціалізація економічних регіонів та методи їх оцінки.

2. Показники рівня спеціалізації виробництва.

3. Виробнича інфраструктура регіону.

4. Регулювання регіонального відтворення.

5. Основні функції та правове забезпечення функціонування регіону.

6. Конкурентні позиції у взаємодії регіонів.

7. Експертна оцінка конкурентних позицій регіону.

8. Напрями зміцнення конкурентних позицій регіону.

9. Ідеологія економічної самостійності регіону.

10. Класифікація регіонів країни за ознакою соціально-економічного розвитку.

Література: [1; 3 – 6; 8; 11; 18; 22; 23; 26; 28].

Тема 5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики

1. Пріоритети регіональної економічної політики.

2. Організаційно-економічні форми державного регулювання регіонального розвитку.

3. Основні напрямки розвитку продуктивних сил України.

4. Регіональна політика щодо реформування міжбюджетних відносин.

5. Прикордонне співробітництво.

6. Соціальна регіональна політика.

7. Регіональна економічна політика.

8. Політика гуманітарного розвитку.

9. Механізми реалізації принципу субсидіарності в регіоналістиці.

Література: [2; 4 – 9; 11 – 13; 15; 18; 20 – 22; 28].

Тема 6. Механізм реалізації регіональної економічної політики

1. Етапи реалізації регіональної економічної політики.

2. Організаційно-економічні форми державного регулювання регіонального розвитку.

3. Напрями вирівнювання ступенів соціального та економічного розвитку регіонів України.

4. Роль місцевих органів влади у регіональному розвитку.

5. Міжнародні моделі регіональної політики.

6. Роль публічної адміністрації в ефективній реалізації регіональної економічної політики.

Література: [1; 3; 4; 6; 8; 13; 18; 20 – 23; 28].

Тема 7. Господарський комплекс, його структура і трансформація в ринкових умовах

1. Місце України за рівнем економічного розвитку.

2. Поділ народного господарства за формами власності.

3. Функціональна структура господарського комплексу України.

4. Роль паливно-енергетичного комплексу в господарському комплексі
 5. Розвиток чорної та кольорової металургії в Україні.
 6. Комплекс галузей хімічної промисловості.
 7. Виробнича структура агропромислового комплексу.
 8. Структура та динаміка розвитку будівельного комплексу.
 9. Розвиток і розміщення галузей легкої промисловості.
 10. Проблеми та перспективи розвитку лісопромислового комплексу України
 11. Характеристика галузей соціальної сфери.
 12. Тенденції розвитку господарського комплексу України.
 13. Міжгалузеві комплекси та їх роль у розвитку економіки.
- Література: [1 – 8; 16; 19; 21; 23; 26].

Змістовний модуль 2. Характеристика потенціалу України та особливості його використання

Тема 8. Природний і трудовий потенціал України

1. Економічна оцінка природо-ресурсного потенціалу.
2. Форми зайнятості населення.
3. Адміністративно-територіальний поділ України.
4. Охорона природних ресурсів.
5. Урбанізація та її наслідки.
6. Методичні підходи грошової оцінки земель.
7. Механізм реалізації рентних відносин.
8. Агломерація в Україні.
9. Формування регіональних ринків праці.
 10. Особливості розселення, національний склад і рівень життя населення.
 11. Рівень людського розвитку в Україні.
 12. Екологічна політика України.

Література: [1; 2; 4; 7 – 9; 16; 18; 21; 23; 24].

Тема 9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення

1. Фактори розміщення паливно-енергетичного комплексу.
2. Нетрадиційні джерела енергії.

3. Характеристика металургійного комплексу.
 4. Напрямки розвитку транспортного комплексу.
 5. Особливості розміщення продуктивних сил агропромислового комплексу.
 6. Напрями розвитку машинобудування.
 7. Характеристика енергетичної стратегії України.
 8. Напрями розвитку агропромислового комплексу.
- Література: [1 – 8; 16; 19; 21; 23; 26].

Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем

1. Основні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів.
 2. Соціально-економічні формації соціально-економічного розвитку.
 3. Теорії та моделі соціально-економічного розвитку.
 4. Напрями соціально-економічного розвитку регіонів України.
 5. Напрями регіонального соціально-економічного зростання.
 6. Стратегія подолання бідності.
 7. Напрями динамічного розвитку регіонів України.
- Література: [2; 4; 5; 8; 11; 13; 18; 19; 21; 23].

Тема 11. Економіка регіонів України: стан і перспективи розвитку

1. Економіка регіонів та особливості регіонального розвитку.
 2. Шляхи зміцнення конкурентних позицій регіонів.
 3. Особливості розміщення продуктивних сил в умовах ринкової економіки.
 4. Нові форми регіонального розвитку продуктивних сил.
 5. Планування та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів.
- Література: [1; 4 – 7; 11; 16; 18 – 23; 25].

Тема 12. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури

1. Сутність міжнародного поділу праці, основні потоки капіталу та робочої сили.
2. Основні етапи економічної інтеграції.
3. Геоелекономічні пріоритети регіонального розвитку України.
4. Транзитний потенціал України та його використання.

5. Експортний потенціал і рівні реалізації конкурентних переваг української економіки.
6. Територіально-галузева спрямованість експорту.
7. Проблеми та перспективи зовнішньоекономічної діяльності України.
8. Економічні союзи.
9. Зони спільного підприємництва.
10. Критерії вступу країн-претендентів до ЄС.
11. Транскордонне співробітництво в Україні.
12. Регіональна політика транскордонного співробітництва.
13. Інноваційно-інвестиційна складова політики взаємодіє прикордонних територій.

Література: [1; 4; 5; 7; 8; 12 –14; 18; 20; 21; 25; 26].

Тема 13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил

1. Напрями та умови регіонального співробітництва.
2. Глобалізація регіонального співробітництва.
3. Міжнародні та національні передумови прийняття концепції сталого розвитку.
4. Концепція переходу України до сталого розвитку.

Література: [1; 5; 8; 16; 18; 19; 21; 23; 26].

7. Контрольні запитання для самодіагностики

Змістовний модуль 1. Соціально-економічні основи управління регіональним розвитком України

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни

1. Дайте визначення поняттю "продуктивні сили".
2. Охарактеризуйте складові продуктивних сил.
3. Дайте визначення поняттю "розміщення продуктивних сил".
4. Що таке регіональна економіка?
5. Які завдання виконує регіональна економіка?
 6. Розкрийте економічну сутність предмету та об'єкту регіональної економіки.
 7. Назвіть та охарактеризуйте основні методи регіональної економіки.

8. Охарактеризуйте підходи до визначення структури продуктивних сил.
 9. Назвіть суть і мету територіальної організації продуктивних сил.
 10. Охарактеризуйте теорії та концепції розміщення виробництва.
 11. Назвіть складові розміщення продуктивних сил та охарактеризуйте їх.
 12. Яким чином здійснюється економічне обґрунтування розміщення продуктивних сил?
- Література: [1 – 8; 14 – 16; 19; 21; 25].

Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів

1. Дайте визначення поняттю "економічні закони".
 2. Назвіть та охарактеризуйте основні закономірності розміщення продуктивних сил.
 3. Поясніть взаємозв'язок економічних законів та закономірностей розміщення продуктивних сил й формування економіки регіонів.
 4. Що таке принцип розміщення продуктивних сил?
 5. Охарактеризуйте принципи розміщення продуктивних сил.
 6. Наведіть структуру факторів розміщення продуктивних сил.
 7. Поясніть наукове обґрунтування та практичну реалізацію принципів розміщення продуктивних сил.
- Література: [1 – 8; 15 – 19; 21; 23 – 27].

Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства

1. Дайте визначення поняття "територіальна структура господарства".
2. Які ви знаєте рівні та види територіальної структури сучасного світового господарства?
3. Охарактеризуйте спеціальні економічні зони.
4. Що таке економічний район?
5. Назвіть об'єктивні передумови формування економічних районів.

6. Розкрийте зміст основних ознак економічних районів.
7. Які групи факторів впливають на формування економічних районів?
8. Дайте визначення поняття "інтегральне економічне районування".
9. Які типи економічних районів виділяють згідно ієрархії інтегрального районування?
10. Поясніть головну мету економічного районування.
11. Назвіть основні задачі економічного районування.
12. Охарактеризуйте сітку інтегрального районування згідно Концепції державної регіональної політики.

Література: [1 – 8; 14; 15; 17; 19; 21; 23; 25; 27].

Тема 4. Регіон у системі територіального поділу праці

1. Розкрийте економічну сутність регіону в системі територіального поділу праці.
2. Дайте визначення поняттю "регіон".
3. У чому полягають відмінності між регіоном та районом?
4. Класифікація регіонів України за різними ознаками.
5. Охарактеризуйте основні функції регіонів.
6. Назвіть фактори, які впливають на реалізацію функцій регіонів.

Література: [1 – 4; 6; 7; 11; 14 – 17; 19; 21 – 28].

Тема 5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики

1. Що таке регіональна політика?
2. Охарактеризуйте структуру регіональної економічної політики.
3. Назвіть головні цілі регіональної політики.
4. Наведіть приклади об'єктів і суб'єктів регіональної політики.
5. Охарактеризуйте державну регіональну економічну політику.
6. Який зміст соціально-економічної політики регіонів?

7. Поясніть принципи державної регіональної економічної політики.
 8. Охарактеризуйте складові державної регіональної політики.
- Література: [1 – 8; 11; 13 – 15; 18 – 24; 27; 28].

Тема 6. Механізм реалізації регіональної економічної політики

1. Охарактеризуйте концепцію державної регіональної політики.
 2. Назвіть нормативно-правові акти, що виступають законодавчою базою регіональної політики.
 3. У чому полягає роль органів державного управління та місцевого самоврядування в економічному розвитку регіону?
 4. Наведіть складові механізму реалізації регіональної економічної політики.
 5. Назвіть та охарактеризуйте основні методи реалізації державної регіональної економічної політики.
 6. Розкрийте зміст інструментів реалізації державної регіональної економічної політики.

Література: [2; 4; 6 – 12; 19; 20].

Тема 7. Господарський комплекс, його структура і трансформація в ринкових умовах

1. Дайте визначення поняттю "галузь економіки".
2. Що таке галузева структура господарства?
 3. Назвіть склад галузей матеріального та нематеріального виробництва.
 4. Поясніть суть галузі спеціалізації.
 5. Які види міжгалузевих комплексів?
 6. Охарактеризуйте види інфраструктури господарства.
 7. Назвіть фактори, що визначають галузеву структуру економіки.
 8. Наведіть галузеву структури промисловості.
 9. Класифікація галузей промисловості за різними ознаками.
 10. Розкрийте основні проблеми промислового комплексу.

Література: [1 – 8; 17 – 19; 21; 24 – 27].

Змістовний модуль 2. Характеристика потенціалу України та особливості його використання

Тема 8. Природний і трудоворесурсний потенціал України

1. Назвіть та охарактеризуйте складові економічного потенціалу регіону.
2. Які елементи входять до складу природно-ресурсного потенціалу?
3. Класифікація природних ресурсів за різними ознаками.
4. Дайте визначення поняттю "мінеральні ресурси".
5. Охарактеризуйте мінеральну базу держави.
6. Назвіть та охарактеризуйте земельні ресурси.
7. Які властивості земельних ресурсів?
 8. Поясніть цілі діяльності Державного комітету України з земельних ресурсів.
9. Назвіть та охарактеризуйте лісні ресурси.
 10. Що відносять до особливостей лісів та лісного господарства України?
 11. Охарактеризуйте водні ресурси.
 12. Наведіть структуру рекреаційних ресурсів.
 13. Поясніть суть економічної оцінки природних умов та природних ресурсів.
 14. Як розраховується інтегральний природно-ресурсний потенціал?
 15. Охарактеризуйте демографічну ситуацію в Україні.
 16. Назвіть причини, що впливають на кількість населення.
 17. Які показники характеризують рух населення?
 18. Назвіть основні групи, які можна виділити в віковій структурі населення.
 19. Сутність та види міграції в залежності від різних ознак.
 20. Поясніть суть агломераційного ефекту.
 21. Дайте визначення поняттю "трудові ресурси".
 22. Охарактеризуйте рівень безробіття в Україні.

Література: [1 – 8; 17 – 19; 21; 23 – 27].

Тема 9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення

1. Дайте визначення поняттю "міжгалузевий комплекс".
2. Наведіть структуру металургійного комплексу України.

3. Охарактеризуйте основні фактори, що впливають на економічне положення вітчизняної металургії.
 4. Які металургійні райони виділяють на території України.
 5. Охарактеризуйте сировинну базу кольорової металургії.
 6. Назвіть основні райони для розміщення підприємств кольорової металургії.
 7. Наведіть структуру агропромислового комплексу.
 8. Охарактеризуйте особливості розміщення та розвитку агропромислового комплексу.
 9. Назвіть основні територіальні форми організації агропромислового комплексу.
 10. Охарактеризуйте інфраструктуру агропромислового комплексу.
 11. Визначте характеристики транспортного комплексу.
 12. Назвіть та охарактеризуйте види транспорту.
 13. Дайте визначення поняттю "паливно-енергетичний комплекс".
 14. Визначте пріоритети паливно-енергетичного комплексу.
 15. Наведіть структуру паливної промисловості.
 16. Назвіть та охарактеризуйте складові електроенергетики.
 17. Охарактеризуйте підгалузі та виробництва машинобудування.
 18. Поясніть особливості хімічної промисловості.
 19. Визначте призначення хімічної промисловості.
- Література: [1 – 8; 17 – 19; 21; 23 – 27].

Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем

1. Дайте визначення поняттю "соціально-економічна система".
 2. Назвіть та охарактеризуйте властивості соціально-економічної системи.
 3. Класифікація соціально-економічних систем за різними ознаками.
 4. Які фактори впливають на результативність соціально-економічної системи?
 5. Які показники характеризують регіональний економічний розвиток?
 6. Розкрийте задачі механізму соціального розвитку регіону.

7. Назвіть ознаки комплексу при розміщенні продуктивних сил.

Література: [1; 5; 6; 7; 19; 22; 25].

Тема 11. Економіка регіонів України: стан і перспективи розвитку

1. Охарактеризуйте особливості територіальної організації продуктивних сил Донецького економічного району.
2. Назвіть особливості розвитку продуктивних сил Придніпровського економічного району.
3. Які особливості розвитку продуктивних сил Східного економічного району.
4. Поясніть особливості розміщення продуктивних сил Центрального економічного району.
5. Визначте особливості Причорноморського економічного району.
6. Охарактеризуйте Подільський економічний район.
7. Які характеристики Поліського економічного району?
8. Охарактеризуйте проблеми та перспективи розвитку регіонів України.

Література: [1; 4 – 6; 8; 11; 18 – 20; 22 – 28].

Тема 12. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури

1. Дайте визначення поняттю "міжнародна економічна інтеграція".
2. Поясніть суть міжнародного розподілу праці.
3. Які фактори впливають на розвиток інтеграційних групвань?
4. Класифікація міжнародних економічних союзів.
5. Які переваги матиме Україна від членства в ВТО?
6. Назвіть та охарактеризуйте нормативно-правові документи України, що регулюють міжнародну співпрацю.
7. Чим викликана необхідність вступу до ЄС?
8. Охарактеризуйте стратегію інтеграції України до ЄС.
9. Наведіть основні критерії вступу країн-претендентів до ЄС.

Література: [1 – 8; 12; 13; 17 – 19; 23 – 27].

Тема 13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил

1. Дайте визначення поняттю "стійкий розвиток".
2. Які основні ідеї стійкого розвитку продуктивних сил?

3. Охарактеризуйте фактори стійкого розвитку продуктивних сил.
 4. Поясніть етапи дослідження стійкого розвитку продуктивних сил.
 5. Назвіть та охарактеризуйте складові стійкого розвитку продуктивних сил.
 6. Наведіть фактори стійкого розвитку продуктивних сил.
 7. У чому полягають етапи переходу України до стійкого розвитку?
- Література: [1 – 8; 14 – 19; 21 – 27].

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота за теоретичною частиною дисципліни проводиться у вигляді:

- 1) індивідуальних консультацій (запитання – відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);
- 2) групових консультацій (розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів та методик у виробничу практику).

Індивідуально-консультативна робота за практичною частиною дисципліни проводиться у вигляді:

- 1) індивідуальних консультацій (розгляд практичних завдань стосовно яких виникли запитання);
- 2) групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, рольових ігор, які потребують колективного обговорення).

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

- 1) індивідуального захисту самостійних завдань за темами;
- 2) підготовки есе для виступу на семінарі;
- 3) підготовки доповідей для виступу на науковій конференції.

9. Методики активізації процесу навчання

При викладанні дисципліни "Регіональна економіка" для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій таких, як: проблемні лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, кейс-метод та ділові ігри.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 6.

Таблиця 6

**Розподіл форм і методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни	<i>Семінар-дискусія</i> з питання "Теорії розміщення продуктивних сил і регіональної економіки". <i>Робота в малих групах</i> "Визначення поняття "регіональна економіка"
Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Економічні закони, що лягли в основу закономірностей та їх взаємодія". <i>Семінар-дискусія</i> з питання "Територіально-виробничі комплекси системі економічного районування. Приклади". <i>Кейс</i> "Визначення ролі екологічних і соціальних факторів у розвитку виробництва"
Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства	<i>Семінар-дискусія</i> з питання "Різноманіття та неоднозначність підходів до формування економічних районів України". <i>Проблемна лекція</i> з питання "Основи районного планування промислових районів та вузлів"
Тема 4. Район у системі територіального поділу праці	<i>Робота в малих групах</i> "Проаналізувати і порівняти поняття "економічний район" та "економічний регіон". <i>Практичне заняття</i> "Визначення показників рівня спеціалізації виробництва"
Тема 5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики	<i>Семінар-дискусія</i> з питання "Наслідки відсутності заходів щодо реалізації однієї з політик, які є складовими частинами державної регіональної політики". <i>Практичне заняття</i> "Визначення частки регіону в загальнодержавних основних соціально-економічних показниках"

Продовження табл. 6

1	2
---	---

<p>Тема 6. Механізм реалізації регіональної економічної політики</p>	<p><i>Семінар-дискусія</i> з питання "Світовий досвід регіональної політики". <i>Проблемна лекція</i> з питання "Проблеми та напрями вирівнювання ступенів соціального та економічного розвитку регіонів України"</p>
<p>Тема 7. Господарський комплекс, його структура і трансформація в ринкових умовах</p>	<p><i>Семінар-дискусія</i> з питання "Загальна характеристика промисловості України". <i>Кейс</i> "Порівняння галузевої та територіальної структури господарського комплексу". <i>Практичне заняття</i> "Аналіз галузевої структури промисловості"</p>
<p>Тема 8. Природний і трудовресурсний потенціал України</p>	<p><i>Семінар-дискусія</i> з питання "Рівень життя населення України". <i>Кейс</i> "Економічна оцінка природних ресурсів: витратний та рентний підходи". <i>Робота в малих групах</i> "Особливості та основні тенденції системного розселення". <i>Практичне заняття</i> "Аналіз демографічного стану в Україні". <i>Практичне заняття</i> "Визначення структури природно-ресурсного потенціалу в областях України"</p>
<p>Тема 9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення</p>	<p><i>Проблемна лекція</i> з питання "Поновлювані (нетрадиційні) джерела енергії". <i>Кейс</i> "Прийняття рішень з урахуванням факторів розміщення продуктивних сил кожного окремого господарського комплексу".</p>
<p>Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем</p>	<p><i>Міні-лекція</i> з питання "Основні проблеми і напрями соціально-економічного розвитку регіонів". <i>Робота в малих групах</i> "Визначення поняття "соціально-економічна система". Теорії аналізу соціально-економічних систем". <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах</p>
<p>Тема 11. Економіка регіонів України: стан і перспективи розвитку</p>	<p><i>Семінар-дискусія</i> з питання "Орієнтири подальшого розвитку регіонів України". <i>Практичне заняття</i> "Обґрунтування місця будівництва та визначення оптимального варіанту будівництва підприємства". <i>Практичне заняття</i> "Визначення річної економії та економічного ефекту від впровадження нових технологій"</p>

Закінчення табл. 6

1	2
---	---

<p>Тема 12. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури</p>	<p><i>Міні-лекція</i> "Основні етапи економічної інтеграції". <i>Робота в малих групах</i> "Міжнародні економічні об'єднання: їх види та характеристика". <i>Практичне заняття</i> "Аналіз товарної структури зовнішньої торгівлі України за регіонами"</p>
<p>Тема 13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил</p>	<p><i>Проблемна лекція</i> з питання "Концепція переходу України до сталого розвитку". <i>Презентація</i> роботи в малих групах. <i>Практичне заняття</i> "Визначення частки кожного регіону України у валовій додатковій вартості"</p>

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома-трьома ключовими моментами, при цьому, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов свого відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються.

При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор задає запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Система питань в ході лекції примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

На початку проведення проблемної лекції необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. При викладанні лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлене запитання, а висловлювати лекційний матеріал таким чином щоб отриману інформацію студент міг використовувати при розв'язанні проблеми.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

Проблемні лекції та міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу, робота в малих групах.

Лекція із застосуванням ігрових методів передбачає застосування протягом лекції наступних методів: мозкової атаки та методів конкретних ситуацій.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Після висвітлення проблеми студентам пропонується об'єднати студентів у групи по 5 – 6 осіб та презентувати наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу.

Семінари – форма навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних домашніх завдань

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових товарів і послуг. Однією з позитивних рис презентації та її переваг при використанні в навчальному процесі є обмін досвідом, який здобули студенти при роботі в певній малій групі.

Ділові та рольові ігри – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій.

10. Система поточного та підсумкового контролю рівня знань студентів

Система оцінювання рівня оволодіння студентами професійними компетенціями передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять.

Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності студентів, що відповідає

рівню бакалавр Національної рамки кваліфікацій України з дисципліни "Регіональна економіка" включає:

1. Оцінювання роботи студентів у процесі лекційних, семінарських (практичних) занять – поточний контроль.
2. Проведення проміжного контролю.
3. Проведення модульного контролю.
4. Проведення підсумкового контролю результатів навчання – письмового іспиту.

Поточне оцінювання рівня оволодіння студентами професійними компетентностями здійснюється під час проведення лекційних, семінарських (практичних) занять. Порядок поточного оцінювання рівня оволодіння студентами професійними компетентностями наведено в табл. 7.

Об'єктами поточного контролю є:

- 1) активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;
- 2) відвідування занять, виконання домашніх завдань, есе, доповіді;

Таблиця 7

**Розподіл балів за формами та методами навчання
з дисципліни "Регіональна економіка"**

Теми змістовного модуля		лекції	практичні	домашнє завдання	есе	доповідь	презентація	поточні контрольні роботи	колоквіум	сума
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ЗМ 1	Тема 1. Предмет, метод та задачі дисципліни "Регіональна економіка"	0,5	0,5			1			5	29
	Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування	0,5	1,5	0,5						

	економіки регіонів									
	Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства	0,5	1	1				1		

Закінчення табл. 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Тема 4. Регіон у системі територіального поділу праці	0,5	1,5	0,5	2					
	Тема 5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики	0,5	0,5		3					
	Тема 6. механізм реалізації регіональної економічної політики	0,5	0,5	0,5						
ЗМ 2	Тема 7. Господарчий комплекс, його структура і трансформації в ринкових умовах	1	0,5	0,5	3				5	31
	Тема 8. Природний і трудоворесурсний потенціал України	1	1	1	3					
	Тема 9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення	1	1	1	3			2		
	Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем	0,5	1	1	2					
	Тема 11. Економіка регіонів України: стан і перспективи розвитку	0,5	0,5	1				2		
	Тема 12. Міжнародні економічні зв'язки України та інтеграція	0,5	0,5	1						

	в європейські та інші світові культури									
	Тема 13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил	0,5		1						
		8	11	9	16	1		5	10	60

3) проходження проміжного контролю та виконання модульних контрольних завдань.

Порядок поточного оцінювання рівня оволодіння студентами професійними компетентностями за темами наведено в табл. 8.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою за такими критеріями:

1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

2) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;

Таблиця 8

Порядок поточного оцінювання рівня оволодіння студентами професійними компетентностями за темами з дисципліни "Регіональна економіка"

Теми змістовного модулю		лекції	практичні	домашнє завдання	есе	довідь	презентація	поточні контрольні роботи	колоквіум	сума
ЗМ 1	Тема 1	1 тиждень	0,5	1,5		1				3
	Тема 2	2 тиждень	0,5	1,5	0,5		1			2,5
	Тема 3	3 тиждень	0,5	1	1			1		3,5
	Тема 4	4 тиждень	0,5	1,5	0,5	2				4,5
	Тема 5	5 тиждень	0,5	0,5		3				4
	Тема 6	6 тиждень	0,5	0,5						1
	Тема 7	7 тиждень	0,5	0,5	1					2
	8 тиждень	0,5		0,5	3			5	9	
ЗМ 2	Тема 8	9 тиждень	0,5	0,5	1					2
		10 тиждень	0,5	0,5		3				4
	Тема 9	11 тиждень	0,5	0,5	1					2
		12 тиждень	0,5	0,5		3		2		6
	Тема 10	13 тиждень	0,5	1	1	2				4,5
	Тема 11	14 тиждень	0,5	0,5	1			2		4
	Тема 12	15 тиждень	0,5	0,5	1					2

Тема 13	16 тиждень	0,5		1					5	6,5
---------	------------	-----	--	---	--	--	--	--	---	-----

3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні задач, проведення розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Загальна оцінка складається з оцінки за поточну успішність, яку студент отримує під час лекційних, семінарських (практичних) занять, тобто є сумою балів за всіма формами контролю плюс оцінка за колоквіум, та оцінки за іспит.

Колоквіум за змістовним модулем проводиться двічі за семестр. При проведенні колоквіуму визначається рівень оволодіння студентами професійних компетентностей з навчальної дисципліни.

Колоквіум охоплює провідні теми, які вивчаються в межах даної навчальної дисципліни та згруповані за двома змістовними модулями, кожен з яких складається з тестових завдань різного рівня складності.

Формат тестових завдань поділяється на:

завдання закритої форми із запропонованими відповідями, із яких вибирають одну правильну;

завдання відкритої форми з вільно конструйованими відповідями.

Проміжний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного модуля та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді тестування. При цьому тестове завдання може містити як запитання, що стосується суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

Тестові завдання для проміжного тестового контролю обираються за відповідними модулями з загального переліку. Тестове завдання містить запитання одиничного і множинного вибору різного рівня складності.

Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються такі критерії:

оцінка 5 балів виставляється у випадку. Якщо студент правильно відповів на 24 тестові запитання;

оцінка 4,5 бали – 23 – 21 правильних відповідей;

оцінка 4 бали – 20 – 19 правильних відповідей;

оцінка 3,5 бали – 18 – 17 правильних відповідей;

оцінка 3 бали – 16 – 15 правильних відповідей;

оцінка 2,5 бали – 14 – 13 правильних відповідей;

оцінка 2 бали – 12 – 11 правильних відповідей;

оцінка 1,5 бали – 10 – 9 правильних відповідей;

оцінка 1 бал – 8 – 7 правильних відповідей;

оцінка 0,5 бала – 6 – 4 правильних відповідей;

оцінка 0 балів – 3 – 1 правильні відповіді.

Проведення письмових контрольних робіт здійснюється протягом семестру. Приклад завдання письмової контрольної роботи наведено нижче.

Зразок завдання письмової контрольної роботи

Завдання 1. Проаналізувати структуру та динаміку промисловості Херсонської області за даними таблиці.

Таблиця

Галузь промисловості	тис. грн.	
	2011 р. тис. грн	2012 р. тис. грн
Промисловість	8 044 873,3	7 776 997,2
Добувна промисловість	43 079,9	31 747,6
Переробна промисловість	6 427 606,5	6 070 895,0
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	3 541 655,7	3 234 628,9
Легка промисловість	37 655,0	40 336,1
Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	273 533,4	25 295,8
Целюлозно-паперове виробництво, видавнича діяльність	130 282,6	139 106,8
Хімічна та нафтохімічна промисловість	412 894,0	328 676,1
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	374 432,0	374 221,2
Металургійне виробництво	289 860,6	313 498,1
Машинобудування	1 193 893,2	1 314 150,5

Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	1 574 186,9	1 674 354,6
--	-------------	-------------

Завдання 2. Розрахуйте коефіцієнт територіальної концентрації промисловості та коефіцієнт економічного потенціалу за наступними даними.

Таблиця

Показник	2011 р.	2012 р.
1	2	3
Україна		
Продукція промисловості, тис. грн	786 560 001,9	820 096 704,4
Вартість основних засобів, тис. грн	10 003 875,3	15 670 000,9
Чисельність персоналу, тис. осіб	4 635	4 701

Закінчення табл.

1	2	3
Обсяг капіталовкладень, тис. грн	45 675,1	41 078,3
Валовий регіональний продукт, тис. грн	6 754 812,7	6 748 398,2
Територія		603,5
Херсонська область		
Продукція промисловості, тис. грн	8 044 873,3	7 776 997,2
Вартість основних засобів, тис. грн	5 600 986,2	6 785 493,0
Чисельність персоналу, тис. осіб	348	347
Обсяг капіталовкладень, тис. грн	675,0	786,9
Валовий регіональний продукт, тис. грн	4 812,5	6 482,2
Територія		13,2

Письмова контрольна робота оцінюється в межах 1-2 бали в залежності від складності завдання. Кожне завдання контрольної роботи оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як арифметична сума оцінок за кожне завдання.

Проведення підсумкового письмового іспиту

Умовою допуску до іспиту є сума балів не менш ніж 35 з поточного контролю знань студентів. Іспит здійснюється у письмовій формі за екзаменаційними білетами. Мінімальний бал з іспиту повинен дорівнювати 25 балам, максимальний – 40 балів. Сумарний результат за дисципліною у балах складає 60 і більше балів.

Підсумковий контроль з навчальної дисципліни "Регіональна економіка" здійснюється у письмовій формі за екзаменаційними

білетами.

Екзаменаційний білет складається з п'яти завдань: трьох стереотипних, діагностичного та евристичного завдання, які перевіряють рівень оволодіння студентами професійними компетентностями з територіальної та галузевої структури господарства, оцінки спеціалізації конкретного регіону, аналізу демографічного стану, аналізу доцільності розміщення підприємства в конкретному регіоні, організації зовнішньоекономічної діяльності країни та регіонів.

Стереотипне завдання розкриває рівень оволодіння студентами професійними компетентностями зі здійснення розрахунків економічних показників: темпу зростання, темпу приросту, абсолютного відхилення, індексу рівня районної спеціалізації галузі, коефіцієнту концентрації даного виробництва, коефіцієнту міжрайонної товарності, коефіцієнту економічного потенціалу та територіальної концентрації виробництва, приведених сукупних витрат, річної економії та економічного ефекту від впровадження нових технологій, частки кожного регіону в валовій доданій вартості, питому вагу галузей промисловості в загальному обсязі промисловості, природного приросту населення; коефіцієнту народжуваності, коефіцієнту смертності та міграційного сальдо, показників ефективності промислового виробництва.

Діагностичне завдання розкриває рівень оволодіння студентами професійними компетентностями з аналізу рівня і динаміки структури та показників демографічного стану, структури промисловості регіонів, результатів проведення соціально-економічних засобів.

Евристичне завдання розкриває рівень оволодіння студентами професійними компетентностями з визначення оптимальних способів та напрямків інвестиційної діяльності в регіоні, проведення розрахунків щодо вибору оптимальних інвестиційних проектів, визначення рівня та якості життя та структурного ефекту регіону, розрахунку ефективності застосування інноваційних технологій; оптимізації продуктивних сил для конкретного виробництва.

Кожне завдання екзаменаційного білета оцінюється окремо. Підсумкова оцінка за екзамен складається з суми балів за виконання всіх завдань.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються щодо складності, трудомісткості та значення для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання

оцінюються відокремлено один від одного наступним чином:

1. Оцінка за правильність виконання першого стереотипного завдання дорівнює 5 балам і включає:

1 бал за правильне представлення та використання методичного апарату (зокрема формул);

2 бали за арифметичну правильність розрахунків та охайність представлення результатів;

2 бали за правильне наведення одиниць виміру та наявність і ґрунтовність висновку.

Оцінка за правильність виконання другого стереотипного завдання дорівнює 5 балам і включає:

1 бал за правильне представлення та використання методичного апарату (зокрема формул);

1 бал за арифметичну правильність розрахунків та охайність представлення результатів;

1 бал за правильне наведення одиниць виміру показників;

2 бали за наявність і ґрунтовність висновку.

Оцінка за правильність виконання третього стереотипного завдання дорівнює 8 балам і включає:

2 бали за правильне представлення та використання методичного апарату (зокрема формул);

3 бали за арифметичну правильність розрахунків та охайність представлення результатів;

1 бал за правильне наведення одиниць виміру показників;

2 бали за наявність і ґрунтовність висновку.

2. Оцінка за правильність виконання діагностичного завдання дорівнює 10 балам і включає:

2 бали за правильне представлення та використання методичного апарату (зокрема формул);

2 бали за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку окремих показників, які входять до алгоритму вирішення завдання та охайність представлення результатів;

2 бали за арифметичну правильність розрахунків;

1 бал за правильне наведення одиниць виміру показників;

3 бали за логічну послідовність і ґрунтовність висновку.

3. Оцінка за правильність виконання евристичного завдання

дорівнює 12 балам і включає:

2 бали за наявність оригінальної версії щодо вирішення завдання;

2 бали за правильне представлення та використання методичного апарату (зокрема формул);

2 бали за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку окремих показників, які входять до алгоритму вирішення завдання та охайність представлення результатів;

2 бали за арифметичну правильність розрахунків;

1 бал за правильне наведення одиниць виміру показників;

3 бали за логічну послідовність, аргументованість і ґрунтовність висновку.

Зразок екзаменаційного завдання наведено нижче.

Зразок екзаменаційного завдання

Завдання 1. Розрахувати індекс здоров'я в Луганській області по даним наведеним у таблиці.

Таблиця

Вихідні дані для розрахунку індексу здоров'я

Рік	Середня тривалість життя, років	Час хвороби протягом життя, років	Час інвалідності, роки
2010	67,78	0,1598	3,9875

Завдання 2. Обґрунтуйте, чи є перелічені нижче галузі промисловості галузями спеціалізації Харківської області.

Відомо, що в Україні загальний обсяг реалізованої промислової продукції за січень-липень 2012 року склав 619 574,6 млн грн, а обсяги реалізованої харчової і машинобудівної продукції за той самий період склали відповідно 88 379,4 млн грн і 71 153,9 млн грн.

Головне управління статистики в Харківській області надало такі дані за січень-липень 2012 року: загальний обсяг реалізованої промислової продукції у Харківській області склав 30 883,01 млн грн, обсяги реалізованої харчової і машинобудівної продукції у Харківській області склали відповідно 7 929,0 млн грн і 5 935,2 млн грн.

Завдання 3. Проаналізувати вікову структуру постійного населення Одеської області на початок 2012 р. і на початок 2013 р., виходячи з даних Головного управління статистики в Одеській області, а також абсолютні зміни постійного населення області за вказаний період. Зробити обґрунтовані висновки.

Таблиця

Розподіл постійного населення Одеської області за віком

Період	Усього постійного населення за віком, тис. осіб	0 – 14 років	15 – 24 років	25 – 44 років	45 – 64 років	65 і більше років
01.01.2012 р.	2 381,1	348	362,4	705,1	617	348,6
01.01.2013 р.	2 380,0	351,5	350,6	710,7	623,8	343,4

Завдання 4. Розрахувати вартість прожиткового мінімуму та вартість продуктового набору для працездатної особи на місяць та рік. Питома вага вартості набору непродовольчих товарів складає 53 %. Питома вага витрат на побутові, комунальні, транспортні та інші послуги становить 37 % від вартості непродовольчого набору на місяць. Витрати на загальнообов'язкове державне страхування становлять 17 % вартості усіх продовольчих і непродовольчих товарів. Вихідні дані для розрахунку наведені у таблиці.

Таблиця

Вихідні дані для розрахунку вартості прожиткового мінімуму та вартості продуктового набору для працездатної особи

Продукти харчування	Ціна одиниці товару, грн	Мінімальний рівень споживання у натуральному виразі за рік, кг
Хліб і хлібопродукти	3,15	123,4
Картопля	7,8	95
Овочі	5,8	110
Фрукти і ягоди	10,9	64
Цукор	9,8	24
Кондитерські вироби	25,6	13
Масло вершкове	18,4	5
Олія	16,2	8
Яйця, шт.	0,9	220

Завдання 5. На підставі даних таблиці визначити в якому регіоні структурний ефект позитивно впливає на економічний розвиток. За проведеними розрахунками надати висновки.

Таблиця

Вихідні дані для розрахунку структурного ефекту регіону

Вид економічної діяльності	Виробництво товарів та послуг, млн грн			
	Регіон А		Регіон Б	
	2009 р.	2010 р.	2009 р.	2010 р.
1	7 654	7 900	8 092	9 876
2	567	700	786	809
3	67	70	72	77
4	5 421	5 500	5 690	5 722

Підсумкова оцінка з дисципліни розраховується як сума кількох складових, що враховує оцінки кожного виду контролю.

Підсумкова оцінка з дисципліни згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ECTS (табл. 9).

Таблиця 9

Шкала переведення оцінки успішності за шкалою ECTS у 100-бальну

Відсоток студентів, які зазвичай успішно досягають відповідної оцінки	Оцінка за шкалою ECTS		Оцінка за накопичувальною бальною шкалою, що використовується в ХНЕУ ім. С. Кузнеця	Оцінка за національною шкалою
10	відмінно – відмінне виконання	(A)	90 – 100	відмінно
25	дуже добре – вище середнього рівня	(B)	82 – 89	добре
30	добре – взагалі робота правильна, але з певною кількістю помилок	(C)	74 – 81	
25	задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	(D)	64 – 73	задовільно
10	достатньо – виконання	(E)	60 – 63	

	задовольняє мінімальні критерії			
–	незадовільно	(FX)	35 – 59	незадовільно
	незадовільно – потрібне повторне перескладання	(F)	1 – 34	

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Зінь Е. А. Регіональна економіка : підручник / Е. А. Зінь. – К. : ВД "Професіонал", 2007. – 528 с.
2. Коваль Я. В. Регіональна економіка : навчальний посібник / Я. В. Коваль, І. Я. Антоненко. – К. : ВД "Професіонал", 2005. – 272 с.
3. Коротун С. І. Регіональна економіка : конспект лекцій / С. І. Коротун, О. Я. Романів. – Р. : Вид. ДІВА, 2008. – 64 с.
4. Лишиленко В. І. Регіональна економіка : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / В. І. Лишиленко. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 384 с.
5. Манів З. О. Регіональна економіка : навчальний посібник / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : "Магнолія 2006", 2007. – 562 с.
6. Регіональна економіка : підручник / Н. Л. Гавкалова, Н. К. Гіковата, О. О. Петряєв та ін. ; за заг. ред. Н. Л. Гавкалової. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2011. – 464 с.
7. Регіональна економіка у схемах і таблицях : навчально-практичний посібник / Т. М. Серікова, Н. К. Гіковата, Г. М. Шумська ; за заг. ред. Т. М. Серікової. – Х. : Вид ХНЕУ, 2010. – 176 с.
8. Семенов В.Ф. Регіональна економіка : навч. посібн. / В. Ф. Семенов, Т. О. Проценко ; за ред. В. Ф. Семенова. – К. : "МП Леся", 2009. – 708 с.

11.2. Додаткова

Богорад О. Д. Регіональна економіка : словник-довідник / О. Д. Богорад, О. М. Невелєв, В. М. Падалка та ін. – К. : НДІСЕП, 2004. – 346 с.

Гаврилов А. И. Региональная экономика и управление : учебн. пособ. для вузов / А. И. Гаврилов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 239 с.

Гранберг А. Г. Основы региональной экономики : учебник / А. Г. Гранберг. – 4-е изд. – М. : ГУ ВШЭ, 2004. – 495 с.

Жук М. В. Розміщення продуктивних сил і економіка регіонів України : підручник / М. В. Жук, В. П. Круль – К. : Кондор, 2004. – 296 с.

Клиновий Д. В. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка України : навчальний посібник / Д. В. Клиновий, Т. В. Пепа ; за наук. ред. Л. Г. Чернюк. – К. : ЦУЛ, 2006. – 728 с.

Олійник Я. Б. Регіональна економіка : навчальний посібник (2-е вид. змін. і доп.) / за ред. Я.Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2008. – 444 с.

Політика регіонального розвитку в Україні: особливості та пріоритети. Аналітична доповідь / за ред. З. Варналія. – К. : 2005. – 62 с.

Про Генеральну схему планування території України : Закон України №3059-14 від 07.02.2002 р. // Відомості Верховної Ради. – 2002. – №30. – С. 204.

Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст : Закон України № 1580-IV від 04.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 24. – С.332.

Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України № 3235-IV від 20.12.2005 р. // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 9, № 10–11. – С. 96.

Про транскордонне співробітництво : Закон України № 1879-15 від 24.06.2004 // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 50. – С. 534.

Региональная экономика : учебник / под ред. В. И. Видяпина и М. В. Степанова. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 666 с.

Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : монографія / за ред. З. С. Варналія. – К. : Знання України, 2005. – 498 с.

Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : підручник / [С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.] ; за заг. ред. С. І. Дорогунцова ; М-во освіти і науки України, Держ. вищ. навч. заклад "Київський екон. ун-т ім. В. Гетьмана". – 3-тє вид. – К. : КНЕУ, 2008. – 989 с.

Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : підручник / за ред. В. В. Ковалевського, О. Л. Михайлюк, В. Ф. Семенова. – 9-те вид. – К. : Знання, 2009. – 373 с.

Стеченко Д. М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика : підручник / Д. М. Стеченко. – К. : Вікар, 2006. – 396 с.

Стратегія економічного та соціального розвитку України "Шляхом європейської інтеграції" на 2004-2015 роки / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін. ; Нац. ін.-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К. : ІОЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

Хвесик М. А. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка : навч. посібн. / М. А. Хвесик, Л. М. Горбач, П. П. Пастушенко. – К. : Кондор, 2005. – 344 с.

Чернюк Л.Г. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : навч. посібн. для дистанц. навчання / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – К. : Ун-т "Україна", 2005. – 245 с.

Экономический потенциал региона: анализ, оценка, диагностика : монография / А. Н. Тищенко, Н. А. Кизим, А. И. Кубах и др. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2005. – 176 с.

11.3. Ресурси мережі Інтернет

9. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.portal.rada.gov.ua>.

10. Офіційний сайт Державної служби статистики []. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Зміст

Вступ	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів	5
2. Тематичний план навчальної дисципліни	12
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами	13
4. Плани лекцій	18
5. Плани семінарських занять	21
6. Самостійна робота студентів	27
7. Контрольні запитання для самодіагностики	32
8. Індивідуально-консультативна робота	38

9. Методика активізації процесу навчання	39
10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	42
11. Рекомендована література	53
11.1. Основна	53
11.2. Додаткова	54
11.3. Ресурси мережі Інтернет	55

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА"
для студентів усіх напрямів підготовки
всіх форм навчання**

Укладачі: **Гавкалова** Наталія Леонідівна
Грузд Марина Володимирівна
Шумська Ганна Миколаївна

Відповідальний за випуск **Гавкалова Н. Л.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бутенко В. О.**

План 2014 р. Поз. № 195 ЕВ. Обсяг 57 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а
*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*